

DE SYNODO
te, de for. compet. ubi Honorius III. totam enarrans hujus rei gesta seriem, inquit: Fuit ex parte ipsius Regina responsum, quod vidua spoliata, terrequisito feudi Domino, spoliatorem, seu detentorem rei, coram Ecclesiastico Judice poterat convenire, cuius interest viduas defensare.

XI. Hæc simul collecta, & adnotata Episcoporum oculis subjicimus, ut priora tempora cum hodiernis conferentes, videant, & doleant gravia vulnera suæ antiquæ jurisdictioni inflicta; siquidem seculares potestates, ait Guillelmus Durandus junior *de modo General. Concil. celebrand. tit. 70. part. 2. quasi per quamdam alluvionem, frustatim ad se omnia trahunt. Et sicut frustatim lupus agnum contedit; ita & per ipsos jurisdictioni Ecclesiastica frustatim quodammodo devoratur, quidquid ad Ecclesiasticam jurisdictionem, potissimum quoad temporalia pertinet, sibi competere putantes. Et pauci sunt casus ad Ecclesiam pertinentes, in quibus directè, vel indirectè, per eos Ecclesiastica jurisdictioni non turbetur in diversis mundi partibus; nec jam constituta remedia proficere possunt, sicuti experimentia docet. Hisce Judicium secularium ausibus ab initio obstiterunt Pontifices maximi, & sanctissimi Ecclesiarum Antistites; sed, cum illos à proposito dimovere nequivissent, ad evitanda majora mala, insolescentes in dies contra Ecclesiasticam jurisdictionem consuetudines dissimularunt, & tolerarunt; & quandoque summi Pontifices consultis duxere, id ipsum privilegio Principibus concedere, quod propria auctoritate jam pridem sibi usurperant.*

XII. Jam verò, cum desperandum jam sit, ut potestas secularis intacta constitutos sibi ab antiquo limite contineri patiatur, imprudenter age-

DIOECESANA

ret Episcopus, si in sua Synodo aliquid decerneret, quo jurisdictionem sibi olim Jure communi attributam recuperare tentaret; rem siquidem impossibilem aggrederetur, & sine ulla Ecclesie utilitate graviter apud Principem offenderet. Quare suo muneri satis abundè facturum se credat, si ad hæc tria animum diligenter intendat. Primo, ne Princeps secularis sibi unquam arroget jus sacrorum; hoc est, ne in ullo rerum eventu se immisceat in causis primi generis, merè scilicet spiritualibus, & Ecclesiasticis. Secundo, ne Judex laicus eam quoque partem Ecclesiasticæ jurisdictionis invadat, quæ hactenus perseverat intacta; nisi enim Episcopus ejus vindicem statim se præbeat, hanc pariter detentam amittet. Quia tamen pleurumque privati Judices, supremi Principis auctoritate suffulti sunt, etiam in hoc negotio summa prudentis, circumspectione, & dexteritate opus est; atque in primis, priusquam Episcopus consueta exera censurarum arma, debet accurate perpendere, quod monet Augustinus *lib. 5. contra epistolam Parmeniani num. 13. tom. 9. Oper. col. 64. hæc, quæ ad rem optimè quadrat, scribens: «Cum quisque fratrum, id est Christianorum, intus in Ecclesie societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum est; atque id cum est dilectione, de qua ipsi valibi præcipit, dicens, ut inimicum non eum existimetis, sed corripite sicut fratrem... Quando ita colpisque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos proceres, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinae.*

Ter-

LIBER IX. CAPUT IX.

XIII. Tertio denique, ubi aut privilegio, aut legitima consuetudine, fori Ecclesiastici limites ultra Juris communis sanctiones ampliati sunt, quod cæterò quinquam raro contingere scimus, curabit Episcopus, ne sua incuria, aut conniventia contrahantur. Rem unico explicamus exemplo. Jure communi sancitum est, ut actor sequatur forum rei, ac perinde Clericus conveniens laicum in causa merè civili, & profana, illum convenire debeat coram Judice seculari, per textum in *cap. Si Clericus laicum, de for. competenti.* Attamen alicubi usus inolevit, ut Clericus, etiam in prædictis causis, laicum conveniat coram Judice Ecclesiastico. Ejusmodi consuetudo viget in nostra Diocesi Bononiensi, quam approbavit, & servari præcipit Gregorius XV. cujus Apostolicas litteras nos retulimus in *nostra Inst. 40. in fin.* Eademque etiam in Hetruria ab antiquo tempore introducta reperitur, & manifestè comprobatur ex Synodis tam Provincialibus, quam Diocesanis illius ditionis, nimirum ex Synodo Florentina, quam habuit Cosmas de Pazzis Episcopus anno 1508. *ad tit. de foro competenti;* ex Concilio Provinciali, anno 1517. habito sub Julio Cardinali Mediceo, tunc Archiepiscopo Florentino, mox ad Romanum Pontificatum, assumpto nomine Clementis VII. evecto, in rubrica *de rotulo Judicum delegatorum;* item ex alio Provinciali Concilio ab Archiepiscopo Altovito celebrato anno 1563. rubrica 15. *de foro competenti;* & ex Diocæsana Synodo, coacta anno 1666. ab Archiepiscopo Nerlio S. R. E. Cardinali; ex alia anno 1710. habita ab Archiepiscopo Gherardesca, & recentius, ea, quam bon. mem. Archiepiscopus Martellius habuit anno 1732. Ubi ergo hæc, aut similis consuetudo invaluit, ea utique

Tom. I.

CAPUT IX.

erit sarta tecta custodienda; neque conquiri poterunt laici, quod Episcopus hoc secularis jurisdictionis minimum frustulum, consuetudine acquisitum, sibi vindicet; cum ipsi, sicuti à Guillelmo Durando supra auditimus, sola consuetudine, quæ ab initio dici potuit abusus & corruptela, se-rè integram devoraverint jurisdictionem Ecclesiasticam.

CAPUT X.

Leges civiles cum moderatione & delectu in Synodo allegandæ.

Videtur etiam abstinendum à mentione legum secularium, præsertim si affines sint illis, quæ à Sede Apostolica improbatæ fuerunt; verba sunt Paganini in *cit. cap. Sicut olim, n. 86.* Ad quorum recitum intelligentiam, meminisse oportet, ex legibus civilibus aliquas esse Jure Canonico expressè approbatas, aliquas expressè correctas; atque abrogatas; aliquas verò neque approbatas, neque improbatas, sed silentio prætermittas. Leges primi generis, & possunt, & quandoque debent in Synodalibus Constitutionibus allegari; à legibus secundi generis commemorandis est abstinendum; legum tertii generis mentionem fieri, peritule aliquando, & laudabile. Quæ omnia congruis exemplis exornabimus.

II. Atque, ut à primis initium ducamus, aliquas ex illis delibellimus matrimonium respicientes. Olim, juxta Ecclesie Romanæ disciplinam, matrimonium minime dissolvebatur ex capite impotentia: Respondimus, quod de ejusmodi ex presum Canonem non habemus; ait Pontifex Lucius III. in *c. 2. de frigidia, & maleficiatis*, prout jacet in secunda Collectione Decretalium Romanorum Pontificum, quæ tamen

Ff

men

men verba nequaquam leguntur in c. 4. *cod. tit. novissimæ Collectionis Gregorii IX. jussu adornate.* Et sanè, occurrentibus ejusmodi conjugis, in quibus impotentia perpetua deprehenderetur, responderi solebat mulieri, ut conjugem suum, quem tanquam virum habere non poterat, in fratris locum haberet; juxta et quæ rescripta leguntur ab Alexandro III. in cap. 2. & 7. & à Clemente III. in cap. 4. *de frigidis & maleficiatis*, in prima Collectione Decretalium. Hodie verò impotentia perpetua recensetur inter impedimenta matrimonium dirimentia; de quo *l. cap. Fraternalitatis*, & *tot. tit. de frigidis, & maleficiatis*. At, quoniam post contractum conjugum frequenter contingit, constare quidem de alterutrius conjugis impotentia, sed valde dubitari, num ea sit perpetua, vel potius temporaria, seu an sit insanabilis, vel possit naturali arte superari; idcirco leges civiles, quando impotentia sic leges aut evidentia, aut indubitata non sunt, certum conjugibus præscribere tempus, intra quod operam dare possint rei conjugali, suasque vires expeditur, adhibitis etiam opportunis remediis, quæ Peritorum judicio apta sint ad illas reficiendas & roborandas, si adhiberi queant, citra grave vitæ periculum, & valentis detrimentum. Ad ejusmodi experimentum Justinianus Imperator in *l. In causis, Cod. de repudiis*, præfinit biennium; sed postea ratus, non posse intra biennium certum ferri judicium de impotentia perpetuate, in *Novella 22. §. Per occasionem* illud prorogavit ad triennium. Haec autem Justiniani sanctionem expressè approbavit Celestinus III. in cap. *Laudabilem, §. de frigid. & malefic.* ac proinde in foris Ecclesiasticis tanquam lex Canonica allegatur, & ubique religiose cus-

toditur; neque enim fides habenda est quibusdam Doctoribus Gallicanis, asserentibus, prædictam triennale cohabitationem non esse hodie in Galliis us receptam; eorum siquidem assertionem falsitatis redarguit, & validè confutavit Boechier, Præses Parlamenti Divionis; in suo Tractatu edito anno 1735. *de matrimonii dissolutione ex capite impotentis pag. 67. & seq.*

III. In solatium orbitatis filiorum adinventum est signum adoptionis, per quam filios suscepisse videatur, qui illos non procreavit, uti habetur in *l. 1. & in l. Is qui filium, ff. de adoptionibus*. Ad hoc fingendum naturæ simulacrum, cujus delineamenta expressa reperimus in sacris litteris, nempe *Genesis 48. Exodi 2. & Esther. 1.* varios & diversos ritus, pro temporum & locorum diversitate, legitimus adhibitos. Atque, ut prætereamus modum illum adoptandi, barbaris usitatum, quem describit Diodorus Siculus *Biblioth. IV. 40.* inquit: *Illam adoptionem Hercules hoc modo factam perhibet. Juno lectum ingressa, Herculem corpori suo adnotum ut verum imitaretur partum, subter vestes adterram demissit, quem in hoc usque tempus adoptionis ritum barbari observant; apud Romanos peragenda erat coram Præatore, aut Magistratu, penes quem esset legis actio, trina illa imaginaria venditione per æs, & libram, qua apud ipsos cæteri perficebantur actus legitimi; & si ageretur de adoptione perfecta, de qua mox, hæc explenda erat in Comitibus Curatis, accesserunt etiam Pontificibus, aliisque adhibitis solemnitatibus quas referunt Vincentius Gravina *Origin. Jur. Civil. tom. 1. pag. 208. & seq.* Heineccius *Annot. Rom. lib. 1. tit. 11. n. 5.* sed posteriori ævo allii à Romanis adinventum sunt adoptandi ritus, quod idem*

Auc-

Auctores prosequuntur. Aliæ idem adoptionis formulæ apud alias invaserunt nationes. A Gothis quippè filios adoptatos per actum barbæ, narat Aimoinus *de gestis Francorum lib. 1. c. 20.* A Francis per barbæ præcisionem, restatur idem Auctor *lib. 4. c. 25.* Sed magis communiter apud Christianos recepta fuit quedam spiritalis adoptionis species, quæ fiebat per incisionem capillorum; siquidem de Pipino misso à Carolo Martello ad Luitprandum, Longobardorum Regem, hæc scribit Paulus Diaconus *lib. 6. c. 53.* *Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum Pipinum filium suum ad Luitprandum direxit, ut ejus, juxta matrem, capillum susciperet, qui ejus casariam incidens, ei pater effectus est; & de Pontifice Benedicto II. scribit Anastasius Bibliothecarius: Hic unâ cum Clero, & exercitu, suscepit mallones capillorum Dominorum Justiniani, & Heraclii, filiorum clementissimi Principis, simul & ejus jussionem, per quam significabat, eosdem capillos direxisse; quem Anastasii locum explicans Baronius ad annum 684. n. 7. ait: Sic igitur pius Imperator voluit, ut filii sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cujus nominis impensis parere deberent, cum demque ut patrem diligere, ac revereri. De hoc peculiari Christianorum adoptandi ritu disserit Balsamon *ad can. 53. Synodi Trullanae*, eumdemque pluribus illustrant Merillus *lib. 3. observat. c. 40.* & Binius in *notis ad Vitam Benedicti II.**

IV. Sed omnibus hisce, aliisque plurimis adoptionis ritibus, quos recenset Gronius *ad tit. de cognat. legal.* & Gonzalez *ad cap. 1. cod. tit. delestis*, alium modum adoptioni faciendæ præscribere leges civiles, quibus utimur. Distinguunt istæ, sicut & etiam

olim fuerat apud Romanos, duas species adoptionis: unam *perfectam*, quæ dicitur *adrogatio*, alteram *imperfectam*, quæ *adoptio simplex* in specie etiam appellatur. Prima fit, cum persona extranea, sui juris, ex Principis rescripto, ita transit in potestatem & familiam adoptantis, ut perinde ac filius legitimus & naturalis, fiat ejus hæres necessarius, tam ab intestato, quam ex testamento §. *Intestato §. Instit. de adoption. l. Impuberem 2. Cod. cod. Imperfecta fieri dicitur, cum persona extranea, constituta sub sui naturalis patris, seu avi potestate, solius Magistratus, alteriusve Judicis competentis auctoritate, in filium, aut nepotem adsciscitur, quin tamen transeat in familiam & potestatem adoptantis, cujus propterea non fit hæres necessarius ex testamento, quo præterit potest, licèt eidem succedat ab intestato, §. 2. *vers. sed & hodie, Instit. de adoption.* Exdem porò civiles leges, turpe atque inhonestum reputantes matrimonium inter eos iniri, qui etiam imaginaria & ficta ista cognationis specie conjunguntur, irritas decrevere adoptionis primò inter adoptantem, & nuptias, atque ab isto descendentes, *l. Quin etiam, ff. de rit. nuptiar.* secundò inter adoptatum, & filios naturales adoptantis *l. Per adoptionem, 7. ff. cod. §. Inter eas, Instit. de nupt. tertio inter adoptantem, & uxorem adoptantis, & uxorem adoptantis, l. Adoptans, 14. ff. cit. At id discriminis inter enumeratas personas, adoptione conjunctas, intercedere leges voluere, ut inter primas, quæ sunt quodammodo in linea recta ascendendum, & descendendum, numquam, ne soluta quidem adoptione, matrimonium consistere valeat; ut enim dicitur in *cit. l. Quin etiam*, semper nefas reputatur, eam uxorem du-**

cere, quæ per adoptionem filia, aut neptis fuit; idemque servandum edicere inter personas tertii generis, inter quas semel ortam ex adoptione affinitatis speciem, quæ matrimonio contrahendo obicem ponit, perpetuam esse decernunt. Quocirca adoptionis filius, si emancipetur, eam, quæ patris adoptivi uxor fuit, ducere non potest, quia nocere locum habet; inquit textus in cit. leg. *Adoptivus, ff. de rit. nuptiar.* Sed inter personas secundi generis, quæ adoptione interveniente, sibi de latere jungi videntur, impedimentum durat, quamdiu durat adoptio, seu quamdiu filii permanent sub patria potestate; sicut habetur in cit. l. *Per adoptionem, 17. de rit. nuptiar.* Soluta verò patria potestate vel per mortem adoptantis, vel per emancipationem filii sive adoptivi, sive naturalis, cessat impedimentum, & potest filius adoptivus in uxorem ducere filiam naturalem ejus, à quo fuerat adoptatus, juxta apertum textum in cit. §. *Inter eas, Instit. de nupt.*

V. Jam verò & cognationem legalem, & quæ ex ea ad nuptias profiunt obstacula; eo prorsus modo, quo à Jure civili statuta fuerant, universum recepit, approbavitque Nicolaus I. in respons. ad consulta *Bulgarorum c. 2.* cujus responsionis fragmenta referuntur in an. Ita diligere, 20. quæst. 3. in c. *unic. de cognat. legal.* Quamobrem, si quæstio incidat sive in tribunali Ecclesiastico, sive etiam in Synodo, an in hoc, vel illo casu adsit impedimentum cognationis legalis, necessarium recurrendum erit ad leges civiles, atque ad earumdem normam controversia decidenda. Disputant ex gr. Doctores, num præfata ad matrimonium obstacula à sola inducantur adoptione; an etiam ab adoptione implici & imperfecta. Ex utraque ori-

ri, affirmat Glossa finalis in cit. *cap. unic. de cognat. legal.* atque ibidem Panormitanus n. 5. Ancharanus n. 8. Alexander de Novo n. 12. Gonzalez num. 10. in *fn. Covarr. part. 2. de sponsal. cap. 6. §. 5. n. 2.* Pontius de *Matrim. lib. 7. cap. 41.* Hurtado eod. tract. disp. 19. *difficult. 2. n. 3.* Contrà, illa ex sola adrogatione permanere, contendunt Innocentius in eod. *cap. unic. Sylvester verb. Matrimonium 8. quæst. 8. disp. 4.* Henriquez de *Sacram. lib. 12. cap. 13. n. 5.* Sanchez de *Matrim. lib. 7. disp. 63. n. 9.* Canisius ad tit. *de cognat. leg. num. 5.* Pirihing. n. 4. Engeln. 3. Vincentius de *Justis de dispensat. matrim. lib. 2. cap. 6. n. 198. & seq.* Tam prioris, quam posterioris sententiæ patroni, unicè insistent Juris Civili textibus, quos de qualibet adoptione indiscriminatim loqui, defensores primæ sententiæ autumant; alii ex adverso opinantibus, eos de sola adrogatione intelligendos. De hac questione actum fuit in sacra Congregatione Concilii die 25. Septembris 1734. uti videre est in *Thesaur. Resolut. tom. 6. pag. 364.* Nihil tamen ex decisione, quæ tunc proditit, potest concludenter ad rem evinci. Adoptio siquidem, de qua tunc disceptabatur, respiciebat puerum duodennem, expositum hospitali Sancti Spiritus in Saxia, sub nullius patria potestate existentem, & adoptatum auctoritate Commerdatarii ejusdem hospitalis, cui id juris à summo Pontifice concessum est; atque idcirco talis adoptio non immeritò videri potuit vera adrogatio, quam impedimentum ad matrimonium inter recensitas personas præstare, nullus dubitat. Itaque, cum indecisæ adhuc remaneat controversia, si de ea in Synodo agendum foret, ex solis Juris Civili sanctionibus posset definiri.

VI. Cognationem legalem exceptit cognatio spiritualis, de qua in Decre-

CAPUT XI.

Exempla legum secundi generis, quæ scilicet sunt à Jure Canonico correctæ & improbatæ; ubi de Matrimonio Filiorumfamilias sine consensu parentum, & servorum sine consensu dominorum.

Hactenus de legibus civilibus, à Jure Canonico expressè receptis & approbatis. Longè plura proferre possumus exempla legum abrogatarum. Ac primo loco occurrunt leges Cæsareæ permittentes usuras, dummodo non sint immoderate, nec modum excedant prescriptum à Constantino Magno in celeberrima l. 1. 1. *ult. lib. 2. Cod. Theodosiani*, renovata à Justiniano, l. 26. *Cod. de usuris: In tractatibus contractibus, vel speciebus favori donationis, usque ad centesimum tantummodo licere stipulari, nec eam excedere; licet veteribus legibus hoc erat concessum;* quibus tamen sanctionibus Ecclesie legibus est derogatum, ac severè vetitum, seu vetitum jure naturali, & Divino vetitum declaratum, quidquam lucri, etiam si minimum sit, ex mutuo reportare; quod ex *can. 47. inter Apostolicos, ex can. 2. Concilii Elberitani, ex can. 12. Concilii Arelatensis I. ex can. 16. Concilii Carthaginiensis III.* aliisque pluribus Ecclesie sanctionibus, atque ex communi SS. Patrum sensu aperiè constare, inferius demonstrabimus.

II. Jure communi Cæsareo irrita sunt matrimonia inita à filiisfamilias sine consensu parentum; ut probant textus in *primè. Instit. de Nuptiis, & in l. Nuptia 2. ff. de ritu Nuptiar.* in quorum primo habetur: «Si filii familiarum sint, consensum habeant parentum, quorum in potestate sunt;

talibus Gregorii IX. extat integer titulus, qui est *lib. 4. tit. 11.* In eo tamen titulo nullum decretale rescriptum ad cognationem spiritualem pertinens affertur, quod ante Alexandrum III. Pontificem prodierit. Verum hujuscæ impedimenti quod à spirituali cognatione provenit, multò ante Alexandri III. statem mentio facta reperitur. Siquidem in Concilio Romano I. sub S. Zacharia Papa, habito anno Christi 743. statutum fuit c. 5. *Ut Spiritualem commatrem nullus sibi presumat nefario conjugio copulare. Nam, qui ejusmodi opus perpetravit, sciat se anathematis vinculo esse obligatum, & Dei judicio condemnatum;* tom. 7. Collectionis Harduini col. 1928. Nec alia etiam antiquiora desunt hujusmodi disciplinæ monumenta. Sed, cum nullum suppetat anterius, eo quod habetur in l. 26. *Cod. de nuptiis*, ubi hæc Justiniani Imperatoris verba leguntur: *«Ea persona omnimodò ad nuptias venire prohibenda, quam aliquis à sacrosancto suscepit Baptismate; cum nihil aliud sic inducere potest paternam affectionem, & justam nuptiarum prohibitionem, quam hujusmodi nexus, per quem, Deo mediante, animæ eorum copulatae sunt; id utique sufficit, ut in catalogo legum civilium, quæ à Jure Canonico expressè confirmatæ sunt, præmissa etiam de spiritualis cognationis impedimento lata adscribatur; ut rectè etiam observat Joanes Baptista Bartholus Episcopus Feltrensis in suis Institutionibus Juris Canonici c. 44. num. 7.*

mat. matrim. ubi anathemate percussit, qui falso affirmant, matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

V. Quamobrem non licet hodie easdem civiles leges, jamdiu ab Ecclesia rescissas, excitare, earumque obtentu, firmitatem adimere aut servorum, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annerunt. Quod autem affirmant Bohemerus *Jur. Eccles. Protestantium, lib. 4. tit. 9. §. 6.* nempe in Pomerania, Westphalia, & Bohemia, ubi adhuc remanent vestigia antiquæ servitutis, & etiam hodie reperitur homines proprii, hoc est existentes sub dominorum proprietate, istorum connubia non aliter esse valida, quàm ex dominorum consensu, aut est accipiendum de servorum conjugis quoad effectus civiles, aut non est admittendum à Catholicis illis in regionibus degentibus, qui sanctioribus Ecclesie legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum à Christianissimo Rege Henrico III. in Comitibus Blesensibus anni 1579. *art. 40.* promulgatum, atque à Ludovico XIII. ann. 1629. & 1639. renovatum, quo nulla & invalida declarantur matrimonia à filiisfamilias contracta sine consensu parentum; illud siquidem verbum *invalida*, non esse aliter explicandum, quam per solam relationem ad contractum civilem, ejusdem Ludovici nomine, Clero Gallicano responderunt Regii Comissarii; uti habetur *tom. 3. rerum, & decretorum Clerici Francici* testaturque Lovetus, in Parisiensi Senatu Consultariis, *tit. 6. lit. M.* scribens: «Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit articulus 40. Blesensis Constitutionis, nullatenus attingit ipsum

«Sacramentum, quod nihilominus in nullo matrimonio existit; non agitur de Sacramento Matrimonii, aut nejus essentialibus cœremonis; sed de validitate conventionum matrimonialium, de accessoris matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem; quæ conventiones non dependent ex theologicis decisionibus, sed ex nediectis in Parlamento verificatis.» Idem ostendit Isaacus Habertus Episcopus Vabrensis, in libro de *justitia connubialis editi à Ludovico XIII. conditi*, ubi hæc habet: «Non multum laborandum est de conciliandis Regis edictis cum Ecclesie sententia; nullo quidem umquam edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida ac nulla esse absque consensu parentum, tutorumque, constitutum est, etsi hic error multis imposuit. Prohibita quidem sunt, sed invalida & nulla esse, haudquaquam definitum. Unde etiam Decessorum suorum vestigia insistentis Rex Christianissimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac austerius interdixit; invalida tamen, ac nulla esse, contra Tridentinæ Synodi decretum; ac Theologorum unanimem etiam in regno suo sententiam, minimè sanxit.» Idem tradit Cabassutius in *theor. & prax. Jur. Canon. lib. 3. capit. 26. num. 6. & 7.* ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum ad ipsam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbasius in libro, quem inscripsit *Tractatus pacificus*, &c. pag. 504. Idem Natalis Alexander *Theolog. dogmat. & moral. lib. 2. art. 3. propos. 1.* Quocirca nescimus, qua ratione Juenia *cit. diss. 10. cap. 3. art. 2. de Sacram. matrim. capit. 2.* metuerit suum calculum adjuccere tot

Doce-

Doctorem Gallicanorum sententia, Regia etiam declaratione firmata, & decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita à filiisfamilias sine consensu parentum, sint valida quoad substantiam, etsi civilibus effectibus destitui nemo dubitet. Neque extra institutum vagati sumus, dum hæc prolixius enarravimus; siquidem verabamur, ne Episcopi prædicti, Juenia, aliorumque contra communem sapientiorum Gallie Doctorum sensum idem scriptitantium, auctoritate decepti non audeant in suis Synodis declarare, matrimonia à filiisfamilias, inivitis, ac insciis parentibus, contracta, etsi illicita, valida tamen esse, ac proinde integrum non esse contrahentibus, quandiu eorum alter superstes est, alias nuptias inire; quam profectò Synodalem declarationem, ad consulendum animarum saluti, non solum utilem, sed maximè necessariam reputamus.

CAPUT XII.

Exempla alia legum civilium à Jure Canonico correctarum; ubi præcipue de Adulteris & Concombimatu.

Juxta leges civiles, conjugatus cognoscens solutam, adulterii judicio non tenetur, *leg. 6. §. 1. ff. de adulteriis, & l. 2. Cod. eod. tit.* quamvis adulterii crimine damnetur conjugata solutum admittens. Aliud statutum est à Jure Canonico, quod tri, & uxoris conditionem; Sed isti (ait) quibus displicet, ut inter virum, & uxorem par pudicitia formæ servetur, & potius eligunt, maximeque in hac causa, mundi legibus subditi esse, quam Christi; quoniam jura forensia non eisdem, quibus faminas, pudicitia nexibus vitros videntur obstringere, &c. Abrogatis

„quæ ab uxore debetur castimonia.
„Quidquid in ea, quæ non sit legitima uxor, commissum fuerit; adulterii crimine damnatur:” ubi Glossa, *verb. de legibus*, notat: *Quæ dicitur, quod adulterium non committitur cum soluta, sed cum nupta.* Actius es Romanorum leges reprehendit Hieronymus *in epist. ad Oceanum de morte Fabiola*, ejus fragmentum refer Gratianus *in can. 20. eadem caus. 32. q. 5.* ait quippe Hieronymus *tom. 1. Oper. col. 455.* „Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christianorum à filiisfamilias, inivitis, „noster præcipit. Apud illos viris impudicitia fræna laxantur, & solo stupro, atque adulterio condemnantur, passim per lupanaria, & ancillulas libido permittitur, quasi culpam dignitas faciat, non voluntas. Apud nos, quod non licet feminis, æquè non licet viris, & eadem servitus, pari conditione censetur.” Ad eandem inter leges Cæsareas, & Ecclesiasticas hæc in re discrepantiam alludit Augustinus, *lib. 2. de adulterinis conjugis cap. 8. num. 7. tom. 6. Oper. col. 407.* ubi quosdam inducit adulteros, ita secum iniquos loquentes: *An verò sexus nostri dignitas hæc sustinebit injuriam, ut cum aliis faminis, præter uxores nostras, si quid admittimus, in luendis panis, mulieribus comparemur? Eoque in hunc modum conquiri, addit Augustinus, confisos juribus forensibus, discrimen ponentibus inter vitam virum, quàm uxorem, eadem lege teneri voluit, quia utrobique idem ligat fidei conjugalis vinculum; quare Ambrosius *lib. 1. de Abraham, relatus in can. Nemo 32. q. 4.* ait: «Nemo blanditur sibi de legibus hominum. Omne stuprum adulterium est, nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro,*

au-

autem prædictis legibus civilibus, nimum indulgentibus virorum impudicitæ, consequens fuit, ut eadem actio ad divortium daretur uxori contra virum adulterum, quæ huic competit adversus adulteram uxorem, quemadmodum perpendit Hieronymus, *cit. Precepti, 23. quest. 5. Precepti Domini, uxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere inuptam. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in feminas. Neque enim adultera uxor dimittenda est, & vir mæchus retinendus; cui consonant Augustinus relatus in *can. Idolatria 28. quest. 1. & Innocentius I. epist. 3. ad Exuperium Episcopum Tolosanum, c. 4. relatus pariter cit. causa 32. quest. 5. can. su. ubi rationem insuper expendit, propter quam rarius contingit, maritum adulterum ab uxore dimitti: "Et illud desideratum est scribi (*scribit Innocentius*) "cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non convenient, cum contra uxores in consorcio adulterorum virorum manere videntur? Super hoc Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud Sacerdotes, deferre consueverunt; & ideo mulieribus proditorum crimine, Communio denegatur... Cum ergo par causa sit, interdum, probatione cessante, vindictæ ratio conquiescit."**

II. A legibus civilibus permixtum esse concubinatum cum una, uxoris loco, domi retenta, asserit Cujacius; quod si verum sit, nemini dubium est, eas leges, utpote juri naturali, & divino contrarias, esse ab Ecclesia re-

p obatas, præsertim à Tridentino, *sess. 2. cap. 8. de reformat. matrim.* ubi concubinariorum tam solutos, quam uxoratos, si ter ab Ordinario moniti, concubinas non ejecerint, seque ab earum consuetudine non sejunxerint excommunicatione feriendos esse, decrevit. Diximus, si verum sit, quod sibi persuasit Cujacius; alii enim æquè docti, ac eruditi Juris Civilis interpretes, præsertim Merillus, *Obseruat. lib. 15. cap. 15.* hallucinatum existimant Cujacium, qui concubinam confundit cum pellice; concubina quippe, à legibus civilibus permixta, erat vera uxor, ducta tamen sine dote, & nuptiali solemnitate; uti colligitur ex *l. 144. ff. de verb. signif. l. Donationes, 32. ff. de donationibus, & Justiniani, Novella 18.* à legitima verò uxore differbat, sola dignitate, quia scilicet concubina, etsi & ipsa uxor esset, non transibat in familiam mariti, neque istius participabat jura, privilegia, & honores, quorum concors fiebat uxor legitima, quod constat ex *cit. l. Donationes, & pluribus exorant Merillus cit. loc. Antonius Augustinus de emendatione Gratiani, lib. 1. dialog. 15. & Du-Cangius in Glossario verb. Dos.* In hoc eodem sensu sanctissimos antiqui Testamenti Patriarchas, quibus permixta erat polygama, præter uxores, habuisse legitimum concubinas, hoc est aliud uxorum genus, quæ unice ad procreandos liberos, non ad familiam regendam, resque familiares administrandas, essent admixte; etenim Cetera in *cap. 25. Genesis*, dicitur Abraham concubina, & uxor; & Agar, quæ ibidem appellatur pariter ejusdem concubina, in *cap. 16.* vocata fuerat vera uxor; quod bene animadvertit Bellarminus de *Concilior. auctorit. lib. 2. c. 8. propos. 11.*

III. De ejusmodi concubinis, &

non

non de pellicibus, loquuntur antiqui canones, concubinas ad Baptismum, & concubinariorum ad Communionem admittentes. *Concubina cujuspiam infidelis mancipii* (ait Auctor Constitutionum Apostolicarum, loquens de Baptismo, *lib. 8. cap. 32.*) illi soli deditur, admittatur; si autem etiam cum aliis petulantè agit, rejicitur. Et Patres Concilii Toletani I. habiti anno 400. *cap. 17.* relato à Gratiano in *can. Is qui, dist. 34.* "Si quis habens uxorem fidelem, concubinam habeat, non communicet. Cæterum is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à Communione non repellatur; tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubine (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus; aliàs vivens abijciatur, donec desinat, & ad poenitentiam revertatur." Ac denique Isidorus relatus in *can. 5. ead. dist. 34.* "Christiano non dicam plurimas, sed nec duas simul habere licitum est, nisi unam tantum aut uxorem, aut certè, locum uxoris (si conjux deest) concubinam." Omnes, inquam, ejusmodi Canones non loquuntur de pellice, sed de uxore, non adhibitis dotalium tabularum solemnitatibus ducta, quam vocabulo à Cæsareis legibus usurpato, & communiter tunc usitato, nominato nominantur concubinam. Ita Canonem Toletanum interpretatur Gratianus, *cit. dist. 34.* ubi ait: *Concubina hic ea intelligitur, quæ, cessantibus legalibus instrumentis, unita est; & conjugali affectu adsciscitur. Hanc conjugem facit affectus; concubinam verò lex nominat.* Gratiani verò interpretationem amplectuntur, & illustrent Correctores Romani in *ead. cit. can. Is qui, Antonius Augustinus, & Bellarminus cit. loc. Hurtadus Resolut. moral. tom. 1. tract. 1. de Ab-*

solutione Sacramentali, cap. 6. per tot. Binius in notis ad eundem canonem 17. Toletanum, tom. 2. Conciliorum Hispanicæ collectorum à Cardinali de Aguirre, pag. 148. num. 23. Natalis Alexander dissert. 29. ad sect. 1. Atque in eundem sensum tam canonem Toletanum, quam locum ex Apostolicis Constitutionibus allegatum, accipiendum asserit etiam hæreticus Binghamus Orig. *Ecclesiast. 1.4. lib. 11. cap. 5. §. 11. & tom. 7. lib. 16. cap. 11. §. 5.*

IV. Quòd si quis Patres Toletanos loquutos velit de vera pellice, hoc est muliere, nullo conjugali federe viro juncta, sed unice ad explendam libidinem ab eodem domi retenta, tunc dicendum esset, eos nomine *Communitionis*, quam concubinariorum non censuerunt denegandam, non intellexisse *Communitionem Eucharisticam*, sed *solanam communitionem civilem*, à qua, depravatis ejus sæculi moribus, quantum fas erat, indulgentes, illos non judicarent repellendos; uti, post Ferdinandum Mendozam, eundem canonem explicat Cardinalis de Aguirre *cit. loc. n. 23. & seq.* Equis etenim credat, novemdecim sapientissimos Patres, quæ Toletano Concilio interfuerunt; potuisse permittere, ut Divinæ mensæ participes fierent fornicari, non solum nulla peracta poenitentia, verum etiam in suo crimine insordescentes, quos Apostolus Paulus 1. ad *Corinthios 5.* in regno cælorum exclusit, & ad *Ephesios 5.* non habere hæreditatem in regno Christi, & Dei, prædicavit?

V. In sensu, à super exposito, diverso, *concupiscit* nomen accepit S. Leo Magnus in responsione ad inquisitionem Rustici Narbonensis, relata in *can. 12. 32. quest. 2.* ubi postquam dixerat: *Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius est hæres patris;* addit: *Igitur cujuslibet loci Cle-*

ri-

ricus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendū est, quasi conjugata eam dederit; nisi forte illa mulier & ingenua facta, & honesta legitime, & publicis nuptiis honestata videatur. Loquitur nimirum Pontifex de concubina, quam vir sibi devinxerat non solum sine nuptiis tabulis seu nexu solubili, sed quam ad individuum quidem vite sibi asciverat societatem, sed ad sui arbitrium duraturam. Eiusmodi concubinarum genus, quas alio nomine ancillas etiam appellabant, quæque nulla ratione esse poterant vere uxores, à Paganis inventum, pedetentim fluxisse in Christianos, constat ex l. 1. Cod. Theod. tit. de naturalibus liberis, ubi durius fit conditio naturalium liberorum, ut metu pœnæ hominum animi avocarentur à concubinato gentili, & admodum solubili, more Romano inito. Ea nihilominus lex, ab Imperatoribus lata, non valuit eundem detestandum abusum è Christiana republica eliminare; insequenti quippe ætate adhuc plures inventi sunt, qui licere putaverint, unam feminam sibi jungere quam possent pro libito à se abicere; quod discimus ex Marculfo formul. lib. 1. cap. 30. & ex Marbillonio tom. 4. Analect. Jam verò has concubinas, quæ verè erant pellices, respexit Leo, cum Clericis permisit, filias suas nupti tradere viris habentibus concubinas; cum his quippe, ad tempus dumtaxat acceptis, haud consistere poterat insolubile vinculum matrimonii. Hanc sibi mentem esse, aperte significavit idem Pontifex, iniquis: Aliud est uxor, aliud concubina; & paulo inferius: Ancillam à thoro abicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. In eadem temporarias concubinas pluribus in locis invehitur

Augustinus, & præcipue de bono conjugali c. 12. relato in can. 5. 32. quæst. 2. Concubinae ad tempus adhibita nec etiam causa filiorum concumbant, justum faciunt concubinatum. De illis pariter expressè loquitur Egbertus Archiepiscopus Eboracensis in suis exceptionibus ex sacris canonibus, sanctorumque Patrum dictis, concinnatis, cap. 127. tom. 1. Collection. Concil. Britan. pag. 109. ubi hæc habet: »Augustinus dicit: »Quale est, quod multi virorum, autem non erubescunt, post annos dimittunt, & sic postea legitimas uxores accipiunt? Unde coram Domino, & coram Angelis ejus testor, atque denuntio, Deum ista conjugia semper prohibuisse, & nunquam placuisse, & præcipue temporibus Christianis, concubinas habere nunquam licuit, nunquam licet, nunquam licebit.»

VI. Infinitè essemus, si cæteras percurrere vellemus leges à Jure Canonico deletas. Duas alias tantum indicabimus. De Jure Civili vidua nubens intra annum luctus, & multis fit obnoxia pœnis, de quibus Cironius ad tit. Decretalium de secundis nuptiis, & inter cæteras notatur infamia l. liberarum, §. 1. ff. de his, qui notantur infamia; iisdemque viduis, intra annum nubere, venitum etiam legitimus à Concilio Anhamensi, habito circa annum 1009. in cujus can. 16. præcipitur: Et si qualibet vidua, quæ se ipsam rectè continuerit, sub præsidio Dei, & Regis, sedeat 12. menses marito orba; deinde eligat, quem ipsa voluerit; tom. 1. Concilior. Britannia pag. 289. Verum ejusmodi leges abrogarunt Urbanus III. in cap. 4. & Innocentius III. in c. 5. de secundis nuptiis, quorum postremus ait: Cum, secundum Apostolum, mulier, mortuo viro suo, ab ejus

sit lege soluta, & nubendi eui vult, tantum in Domino, liberam habeat facultatem; non debet legalis infamia sustinere jacturam, quæ, licet post viri obitum infra tempus luctus (scilicet unius anni spatium) nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo utitur potestate.

VII. Juxta antiquiores leges, jus erat marito occidendi uxorem in adulterio deprehensam, quod videre est apud Covart. in 4. Decretal. part. 2. cap. 7. §. 7. num. 1. Posteriori verò jure Digestorum, & Codicis Justiniani, facultas quoque data est marito occidendi adulterum turpiter cum uxore agentem, in propria domo deprehensum; uti liquet ex l. Maritum, ff. ad l. Juliam de adulter. & ex l. Gracianus, C. cod. tit. Patri quoque facta est potestas interficiendi filiam, in sua potestate existentem, in sua domo, vel indomo generi in adulterio deprehensam, dummodo tamen unâ cum ipsa adulterum quoque occidat, l. Quod ait, l. Nihil interest, l. Nec in ea, l. Patri, & tribus seq. ff. ad legem Juliam de adulteris. At omnes ejusmodi leges, utpote quæ impunitatem dabant delinquentibus adversus quantum Decalogi præceptum, quo cunctis interdicitur, ne quemquam privata auctoritate interficiat, sunt à Jure Canonico rescissæ, uti habetur in can. Inter hæc, 33. quæst. 2. Quare ab Alexandro VII. die 7. Septembris 1667. Apostolicæ damnationis telo confixa fuit etiam hæc propositio, in ordine 19. Non peccat maritus, occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam. Quinimò adeo Jus Canonicum abhorret ab occisione uxoris, etiam in adulterio repectæ, ut virum, id scelus perpetratum, non solvat ab impedimento; quo in can. Interfectores, & in can. Admonere, 33. quæst. 2. cæteros ligavit proprie uxoris interfectores; ne

deinceps possint cum alla matrimonio contrahere; uti perpendit Perez de Matrim. disp. 23. sect. 6. n. 2. quod tandem impedimentum esse tantum impediens, & non dirimens, docet cum communi S. Thomas in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 2. Ad aliquid verò indulgendum humane imbecillitati, & subitæ iræ, quæ homines exardescunt, cum suæ, suæque familie honori illatam injuriam propriis oculis conspiciunt, statuit Alexander III. in cap. Si verò de sent. excomm. ut excommunicationi Papæ reservata non subjaceat, qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria turpiter inventum, manus injecerit violentas.

VIII. Quas hucusque enumeravimus, aliasque similes leges, à Jure Canonico correctas, frustra Episcopus in sua Synodo commemoraret, nisi forte ab illis aliquod argumentum desumere vellet ad magis roborandas suas Synodales sanctiones. Sic si in Synodo agendum foret de adulteris, posset hujus criminis gravitas vel inde colligi, & ponderanda proponi, quod leges civiles interdum permisissent occisionem adulteri in flagitio deprehensi. Ita pariter ad compescendam effrenatam licentiam florum familias nuptias contrahere præsumendum, inscis, aut justè ac rationabiliter reventibus parentibus, merito diceretur, ejusmodi connubia non solum esse à naturali, & Divina lege graviter prohibita, sed & insuper legibus civilibus adeo exosa, ut, si istis standum foret, validitate carent. Is denique servandus est modus, quem tradit sanctissimus Nicolaus Pontifex in epistola ad Concilium in Dicecesi Silvanectensis congregatum, relata in can. Logo imperatorum, dist. 10. ubi sic legitur: Logo imperatorum non in omnibus Ecclesiasticis controversiis utendum est, præsertim cum invocatur

Evangelicæ, ac Canonice sanctioni aliquanties obviare. Deinde verò, nonnullis adductis exemplis, & Prædecessorum testimoniis, quibus id comprobatur, ita concludit: *Non quod Imperatorum leges (quibus sæpè Ecclesia utitur contra hæreticos, sæpè contra Tyrannos, atque contra pravos quosque defenditur) dicamus penitus tenendas, sed quod eas Evangelicis, Apostolicis, atque Conciliaris decretis (quibus postponendæ sunt) nullum posse inferre præjudicium asseramus.* Sed de legum civilium usu plura inferius, ubi de legibus à Jure Canonico silentio præteritis.

CAPUT XIII.

Gravis dubitatio olim exorta, an quædam Lex Civilis esset à Jure Canonico recepta, an potius abrogata; atque ideo an valide contrahi possit matrimonium inter Vitricum, & Uxorem Privigni.

Cum sacre Congregationis Concilii Secretarii munere fungebamur, acriter in ea disputatum fuit, an textus Juris Civilis in l. Uxorem, ff. de ritu nuptiarum, esset correctus, & abrogatus à Jure Canonico in cap. Non debet, de consanguinit. & affinit. Disputationi autem causam dedit quedam Synodalis Constitutio, cujus firmitas à prædictæ legis civilis pendebat firmitate. Quidam Episcopus in suis Constitutionibus Synodalibus explicans impedimenta matrimonium dirimentia, & speciatim impedimentum affinitatis provenientis ex copula licita, dixit, matrimonium valide contrahi non posse inter vitricum, & uxorem privigni, juxta citatum textum Juris Civilis in l. Uxorem, ff. de ritu nuptiarum. ubi Papinianus ait: *Uxorem quandam privigni conjungi matrimonio vitrici non*

*oportet; nec in matrimonium convenire novercam ejus, qui privigne maritus fuit; cui quidem textui minime derogatum addebat ab Innocentio III. in cit. cap. Non debet de consanguinit. & affinit. quoniam, ut ipse aiebat, Innocentius dumtaxat revocavit, & abolevit impedimentum secundi, & tertii generis affinitatis in linea collateralium; non autem in linea ascendentium, & descendentium; sicuti utrumque textum, Canonium scilicet, & Civilem pendentes, docuerunt Oltomomus ad lib. 1. Instit. tit. de nupt. num. 24. Arnoldus Vinnius ad eund. tit. num. 2. Joannes Schneideunius in comment. ad instit. Civil. lib. 1. de nupt. tit. 10. pag. 50. Bruneman in Comment. ad Pandectas ad cit. leg. Uxorem l. 5. ff. de ritu nuptiarum. quorum Auctorum judicium non ideo parvi faciendum est, quod si sint hæterodoxi, quoniam & ipsi, quoad matrimonii impedimenta, Jus Canonium sectantur; quare citatus Schneideunius affirmat, hanc unicam ob causam matrimonium inter vitricum, & uxorem privigni, ab eorum consistoriis irritum pronuntiari; Quia (ait) in hoc casu Jus Civile expressè non revocatur correctum à Jure Canonico. Idemque in tribunalibus Gallicæ sæpius judicatum, refert Antonius Mornaccius in Observo. ad 24. primos libros Digestorum lib. 23. ad leg. 42. de ritu nuptiarum pag. 762. Et dato etiam, pergebat Episcopus, quod in casu matrimonii non obest impedimentum affinitatis, obstabit saltem impedimentum publicæ honestatis; quod consideravit Modestinus Jurisconsultus, cum in leg. Non facile, 4. ff. de gradibus, & affinitibus, ait: *Hos itaque inter se, quos, affinitatis causa parentum loco, liberorumque habetur, matrimonio copulari nefas est.* Et profecto matrimonium, de quo est sermo, ob maximam, quam redolet, inhonestatem à Jure Civili improbatum censuit Faber in sua Juris, rudentia Papiniana tit. 10. de nuptiis princ. 6. illat. 12. inquit: *Inhonestum autem palam est, eam, que aliquando uxor fuerit illius, qui mihi aut filii, aut parentis loco fuerit, uxorem à me duci.* Cui adstipulatur Carpovius lib. 2. Jurisprud. consuet. tit. 7. de dispensat. matrim. in gradu prohibito definit. 119. pag. 182. ubi ait: *Privignus à vitrici, & hic rursus à privigni vidua abstinere debet, non solum ob rationem honestatis, que in matrimonio multum attenditur, sed etiam propter expressam Juris Civilis dispositionem.**

II. Nihilominus tamen, hujus questionis articulo in sacra Congregatione Concilii maturè discussio, expensisque rationum momentis, à nobis, qui (ut diximus) ejusdem à Secretis eram, in utramque partem adductis, que legi possunt in Theaur. Resolut. tom. 2. pag. 26. eadem sacra Congregatio die 8. Martii 1721. validum pronuntiavit Matrimonium inter vitricum, & uxorem privigni contractum. Neque enim ulla habenda fuit ratio prædictarum Constitutionum Synodalium, utpotè que unicè innitebantur Juris Civilis sanctionibus jamdudum correctis, atque abrogatis ab Innocentio III. in cit. cap. Non debet, de consanguinit. & affinit. Ad cujus textus expositionem præmittendum est, triplex olim fuisse affinitatis genus, juxta Can. 3. & Can. final. 35. quest. 3. & cap. 1. de sobole ex secundis nuptiis suscepta, in prima Collectione Decretalium; primum una dumtaxat media persona: alterum duabus: tertium tribus personis mediis contrahebatur: que omnia exemplis melius, quam ulla alia ratione, explicantur. Si Titius, frater Caji, matrimonium iniisset, & consummasset cum Berta, hæc

Caji affinis erat, sicuti nunc est, in primo genere affinitatis: si mortuo Titio, Berta matrimonio jungebatur cum Sempronio, Sempronius alter Bertæ maritus, & Cajum, & omnes defuncti Titii consanguineos, secundo affinitatis genere contingebat; si demùm, mortua Berta, Sempronius aliud conjugium celebrasset cum Navia, etiam cum hac & Cajus, & omnes consanguine Titii, tertio affinitatis genere conjungebantur. Ex his porrò affinitatis speciebus quælibet matrimonio validè contrahendo obstat; quod ex cit. Can. 3. & final. liquet, & explicat Petrus Blesensis episcopus. 115. ac fuscè Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 67. ac Basilus Pontius lib. 7. cap. 34. sed Innocentius III. in laudato cap. Non debet, secundam, & tertiam affinitatis speciem abolevit, & abrogavit; statuitque, ut deinceps sola affinitas primi generis, usque ad quartum gradum, matrimonium impediret, & dirimeret. Adeo autem indefinitè Innocentius loquitur, ut gratis omnino, atque arbitrario quis sibi fingere valeat, per præfatam Decretalem abrogatas & deletas non esse secundam & tertiam speciem affinitatis in linea recta ascendentium, & descendentium; quemadmodum ad tit. de consanguinit. & affinit. optime ponderarunt Zoesius n. 9. Engel num. 6. Koning. num. 22. Schmalzgrueber n. 77. & Auctor Theolog. dogmat. & moral. ad usum Seminarii Catalaunensis tom. 7. pag. 853. unde ab omnibus Canonistis, instar regulæ nullam habentis limitationem, usurpatur commune illud effatum: *Affinitas non parit affinitatem.*

III. Jam verò, cum vitricus, & uxor privigni, secundo dumtaxat, & non primo affinitatis genere inter se conjungantur, necessario inde consequitur, nullo nunc detineri canonico impedimento, quo minùs possint validum

dum matrimonium inter se contra-
here; sicuti egregie ratiocinatur Ca-
jarius *ad tit. 14. de consanguinit.*
& *affinit. Oper. posthumor. tom. 3.*
edit. Paris. anni 1638. pag. 366.
inquiens: „At hodie ex cap. penul-
timo, sive Concilio Lateranensi,
habito sub Innocentio III. in se-
cundo genere affinitatis nuptiæ ve-
nitæ non sunt, & abrogata est lex
15. ff. de rit. nuptiar. & in Com-
ment. ad eandem legem *Uxorcm,*
115. tom. 1. Oper. pag. 153. ubi
ait: At hæc Papiiani sententia ho-
dic abrogata est decreto Innocentii
in cap. *Non debet; extr. de consan-*
guinitat. & affinit. quo in primo tan-
quum genere affinitatis nuptiæ prohib-
entur; non in secundo, vel tertio,
&c. personæ, de quibus in hac lege
agitur, sunt in secundo genere affi-
nitatis, non in primo.”

IV. Remoto impedimento affini-
tatis, illicd corruit aliud, quod ex
publica honestate orti flagitur; ete-
nim impedimentum publicæ honestatis
unicè emergit aut ex sponsalibus vali-
dis, juxta textum in cap. 1. de spon-
sal. & *marim. in. 6. & cap. 5. sess.*
24. Concilii Tridentini de *reformat.*
marim. aut ex matrimonio dumtaxat
rato, ad normam Constitutionis S.
Pii V. incipiens; *Ad Romanum;* ma-
trimonium autem consummatum aut
veram producit affinitatem, aut certè
aliud impedimentum non parit. Præ-
terea publicæ honestatis impedimentum,
ex matrimonio rato ortum, solum con-
trahitur inter maritum, & consangui-
neos uxoris, ac vicissim inter uxorem,
& consanguineos mariti; non autem
inter maritum, & affines uxoris, ne-
que inter uxorem, & affines mariti;
vitricus verò non est consanguineus,
sed affinis sui privigni, ac proinde ne-
que affinitate, neque publica honesta-
te impeditur, ne matrimonium cou-

trahere valeat cum ejusdem sui privig-
ni uxore. Itaque concludendum est,
malè fuisse in præfatis Constitutioni-
bus Synodalibus allegatas leges civiles,
quæ ex Jure Canonico jamdiu fue-
rant expressè abrogatæ. In Synodo
Limana decretum est, ut inde Peruvii,
qui matrimonium contraxerunt cum
noverca, vel nuru, non admittantur
ad Baptismum, nisi prius conjugium
prælatum veluti jure naturæ irritum,
solvant, uti refert Acost. de *procuran-*
da Indorum salute tit. 16. cap. 21.
Synodus hæc certum ponit, affinita-
tem, quæ ex matrimonio causatur,
jure naturæ dirimere matrimonium in
primo gradu lineæ rectæ; id autem
certum non est, cum probatissimi
Auctores doceant, nullam affinitatem,
ne eam quidem, quæ est in primo gra-
du lineæ rectæ, dirimere matrimonium
jure naturæ, sed jure tantum Eccle-
siastico, & consequenter super eo im-
pedimento, gravissimis urgentibus cau-
sis, posse à summo Pontifice dispen-
sari; Sylvius *Oper. tom. 3. in verb.*
Dispensatio tertis. At, quidquid sit
de potestate, à simili dispensatione
Romani Pontificis, etsi pluries roga-
ti, abstinuerunt. Legi potest Rigantius
cit. tom. 4. ad regul. 49. Cancellarie
à n. 18. & seq. ubi etiam men-
tionem facit nostri consilii reverenter
exhibiti, dum in minoribus essemus,
Benedicto XIII. nostro Benefactori,
ut à simili dispensatione, pro qua ro-
gabatur, abstinere, prout abstinit.

CAPUT XIV.

*De Legibus Civilibus à Jure Canonico
neque correctis, neque expressè appro-*
batis, & proinde aliquando oppor-
tune in Synodo memoratis.

Aliquid nunc dicendum remanet de
legibus secularibus, à Jure Ca-
nonico silentio prætermisiss. Ejusmodi
leges, si rem spectent merè profanam,
neque ulla ex parte sacris canonibus
adversentur, tacitè approbatæ viden-
tur in cap. 1. de *novi oper. nuntiat.* in
quo legitur: *Sicut leges non dedig-*
nantur sacros canones imitari, ita
& sacrorum statuta canonum Principum
constitutionibus adjuvantur; at-
que iterum in cap. Super specula, de
privil. uti habetur: Sancta Ecclesia
legum secularium non respuit famu-
latum, quo æquitate, & justitie
vestigia imitantur; ac demum in
cap. unic. de transactionibus, in Col-
lectione quinta Decretalium, ubi Ho-
norius III. à Joanne Cardinali Colum-
na, suo per Orientem Legato, de
varis quæstionibus consultus, ita res-
pondet: Cum jura Canonica, & Ci-
vilia edita sint super omnibus ferè
articulis prænotatis, procedas in his
secundum canonicas & legitimas
sanctiones. Unde fit, ut Judex Ecce-
lesiasticus, sententiam prolaturus de
quæstione super re merè temporalis, de
qua nihil à Jure Canonico reperitur
decisum, non solum possit, sed debeat
Juri Civili se conformare; quod in cit.
cap. 1. de nov. oper. nuntiat. tradunt
Abbas antiquus num. 2. Joannes An-
dreas num. 5. & cum communi prose-
quuntur Menoch. de Arbitrar. lib. 2.
cas. 185. n. 12. & Fagnanus in capit.
Cùm esset, de testam. n. 18. Hinc
Gregorius Magnus in suis ex regesto
decretis sæpenumerò præcipit, ut se-
Tom. I.

cundum leges, & canones, Ecclesias-
tica judicia terminentur, & Gelasius
Papa *epist. 4. ad Anastasium Impera-*
tozem, tom. 2. Collectionis Harduini
col. 893. scripsit: „Quantum ad or-
dinem pertinet publicæ disciplinæ,
„cognoscentes, Imperium tibi su-
„perna dispositione collatum, legibus
„autis ipsi quoque parent religionis
„Antichriste, ne vel in rebus munda-
„nis exclusæ videantur obviare sen-
„tentis.” Hinc pariter Hincmarus,
Archiepiscopus Remensis, in schedu-
la, seu libello expostulationis ad-
versus Hincmarum, Episcopum Lau-
dunensem, quem obtulit Synodo Du-
ziacensi I. sapius, sed præcipuè cap.
27. ad leges civiles provocavit, tom. 5.
Collectionis Harduini col. 1257.
Quamobrem, si Episcopus in sua Syno-
do causam pertractaret, de qua in
sacris Ecclesiæ canonibus nihil inveni-
ret statutum, & posset, & deberet leg-
ges civiles allegare, eisque adhe-
rere.

II. Plures etiam leges civiles Ec-
clesiasticis constitutionibus robur, &
firmitatem adiungit; puta, quia in
illarum contemptores, & refractarios
severis poenis animadvertunt; & ex pa-
riter, utpotè ferventes Ecclesiasticam
disciplinam, perutiliter allegantur. Ita
Leo Magnus *epist. olim 93. nunc. 15.*
ad Turibium Asturicensem Episcopum
adducit, & summopere commendat
leges à Principibus latas contra hæreti-
cos Priscillianistas, inquires: „Etiam
„Mundi Principes ita hanc sacrilegam
„amentiam detestati sunt, ut aucto-
„rem ejus cum perlisque discipulis,
„legum publicarum esse prosterne-
„rent.... Profuit diu ista districtio Ec-
„clesiasticæ lenitatis, quæ etsi Sacra-
„dotali contenta judicio, cruentas res-
„fugit ultiones, severis tamen Chris-
„tianorum Principum constitutionibus
„adjuvatur; dum ad spirituale non

numquam recurrant remedium, qui sument corporale supplicium.» Ob eandem rationem; quod nimirum sint Ecclesie favorabiles; sine ulla difficultate in medium proferri possunt leges civiles concedentes privilegia, atque exceptiones Ecclesis, earumque Administris; ex gr. *Auth. Item nulla, Cod. de sacrosanctis Ecclesiis*, ubi Ecclesie, & personæ Ecclesiasticæ ab exactionibus, & oneribus, per seculares Magistratus imponendis, liberantur. *Auth. ingressi, Cod. eod.* ubi bona ingredientium Religionem, si intestati decedant, monasteriis addicuntur; & *Auth. Quas actiones, Cod. eod.* ubi Imperator tempus quadraginta annorum exposcit, ut quis usucapiat res immobiles, ad inferiores Ecclesias pertinentes; ad Romanæ Ecclesie, tamquam omnium præstantissimæ, ac cæterarum Capitii, privilegium indulget, ne adversus eisdem bona, vel jura præscribi valeat, nisi centum annorum spatio. Eò autem liberius potest prædicta lex civilis allegari, quia utrumque privilegium est in sacros canones insertum; privilegium etenim inferiorum Ecclesiarum legitur in cit. *Illud, in cap. Quia indicante, de prescriptionibus*, & in cap. *Accedentibus, de privilegiis*; & de privilegio Ecclesie Romanæ mentio fit in *Can. penult. & ult. 16. quest. 3. in cap. Cum dilecta, de confirmatione utili, vel inutili, in cap. Cum vobis, in cap. Ad Audientiam, in cap. Si diligenti, de prescriptionibus*, & in cap. *Si qui, de prescriptionibus, in 6.* In Annalibus tamen Venerabilis Cardinalis Baronii ad annum Christi 1500. *num. 28.* legitur de S. Gregorio Magno, quod, cum mississet Petrum Subdiaconum in Sicillam, qui præter alia sibi junctura, Patrimonium Ecclesie Romanæ in ea Insula consistens provida cura administraret;

»ad eundem Petrum paulò post litteras dedit, cum ipse vindicare vellet Romanæ Ecclesie fundum quemdam, præcipiens, ut, si quadraginta annis absque intermissione possessio illius continuata esset, nulla fieret possessori molestia, nullens uti privilegio à Justiniano Ecclesie Romanæ concessio centum annorum, ne exordia Pontificatus sui aliorum lacrymis auspicaretur.» Litteræ deputationis prædicti Petri Subdiaconi leguntur inter epistola S. Gregorii Magni *lib. 1. epist. 1. ad universos Episcopos Sicillie.* Quæ autem ad ipsum Petrum conscripta memorat Cardinalis Baronius, videri possunt in *epist. 9. cit. lib. 1.*

III. Fas etiam erit Episcopo aliquid, ad normam cæterorum sacrorum Canonum, constituentium, inuere, atque in exemplum afferre leges civiles, quid simile decernentes. Ita se gessit Innocentius III. in cap. *Vergentis, de hæreticis*, ubi bona hæreticorum confiscanda edicens, eaque in terris Imperii fisco seculari, in terris Ecclesie fisco Ecclesie addicenda, exemplo utitur legum secularium, eadem potius afficientium reos læsæ majestatis. Idemque exemplum legum secularium, in aliis etiam delictis, delinquentium bona fisco addicentium, adhibuit Bonifacius VIII. in cap. *Com secundum leges, de hæretic. in 6.* ut inde pariter conficeret, potiori jure confiscanda esse bona hæreticorum. Inde insuper Pontifex in *Extravag. 1. de electione, inter communes*, prohibens, quenquam in Episcopum recipi, qui antea non exhibuerit Apostolicas litteras, testantes, sibi talis Ecclesie regimen fuisse commissum, utitur exemplo legum secularium, id ipsum ab his fieri præcipientium, qui ad aliquam provinciam gubernandam se à Principe missos asserunt.

runt. Denique idem Bonifacius VIII. in cap. *Si iudex, de sentent. excomm. in 6.* ad confirmandum quod ibidem decernit, nimirum reum à Curia seculari deprehensum in habitu, & Tonsura Clericali, reputandum esse Clericum; donec constet de contrario, ac proinde veluti talem Curie Ecclesiasticæ tradendum, utitur auctoritate legum civilium, idem in re simili decernentium: *Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus; legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate, non ipse, sed adversarius adstringatur*, atque, ut magis adhuc insinuet, unumquemque talem præsumi, qualis ex habitu esse dignoscitur, alium adducit exemplum, à legibus pariter civilibus petitum: »Justum est enim, ut ipse talis, quem gestat, ex habitu (quousque appareat aliud) præsumatur, qualis is esse, cujus fert habitum, comprobatur. Ex stigmatè namque consueto fabricensibus imprimi, latitans fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarum, (quos hydrophilacæ nominant) quæ eis inhi solet, annotatione signati, manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur.» Fabricenses quippè, hoc est homines deputati ad arma cudsissimas poenas, à legibus sæculi in hujus, aut illius delicti soutes inflatas, puta in homicidas, adulteros, usurarios; ut hac ratione, qui ad ea crimina proclives sunt, eorumdem gravitatem magis agnoscant, atque ab illis perpetrandis retrahantur. Denique, si cuiquam nimium asperè videantur leges Ecclesie, quæ propterea non nihil leniri & temperari, ut ab illis saltem se absolvi exoptaret, salubre consilium erit, ei in memoriam revocare leges civiles, è quarum conspectu mitès & suavissimæ apparere poterunt

munere distraherentur; uti in eadem lege cavetur. Erant nimirum tam fabricenses, quam hydrophilacæ, genus quoddam servorum, quibus olim stigma inurebatur in facie; sed Constantinus Augustus in l. 17. *Cod. de Pœnis*, vetuit, ne ullum signum hominum vultibus deinceps imprimere- tur, quo facies (ait) *quæ ad similitudinem pulchritudinis est cœlestis figurata, minime maculetur*, jussitque, ut deinceps poena criminum reis inflata scriberetur in eorumdem suris, vel manibus, ex quo factum est, ut etiam illi qui spontè se publicis operibus in perpetuum mancipabant, non in vultu, sed in brachiis, vel manibus signarentur. Jam verò, ratiocinatur Bonifacius, si recessiti homines, ex civilium legum sanctione, tales præsumuntur, quales apparent ex signo, quod in brachiis, aut manibus habent impressum, ideoque, nulla interjecta mora, sunt ad opus reducendi; ad quod dignoscuntur addicti; ita pariter, qui signa gestat Clericalia, habitum videlicet, & Tonsuram, donec contrarium probe- tur pro Clerico habendus est. & tamquam talis Ecclesiastico foro illicò restituendus.

IV. Præterea inopportunum quandoque non erit, commemorare severissimas poenas, à legibus sæculi in hujus, aut illius delicti soutes inflatas, puta in homicidas, adulteros, usurarios; ut hac ratione, qui ad ea crimina proclives sunt, eorumdem gravitatem magis agnoscant, atque ab illis perpetrandis retrahantur. Denique, si cuiquam nimium asperè videantur leges Ecclesie, quæ propterea non nihil leniri & temperari, ut ab illis saltem se absolvi exoptaret, salubre consilium erit, ei in memoriam revocare leges civiles, è quarum conspectu mitès & suavissimæ apparere poterunt

Ecclesiasticæ sanctiones. Ita Innocentius III. in *cap. Per venerabilem*, qui *filiis sint legitimi*, scribens ad Willhelmum Comitem Montis Pessulani, qui suos filios spurios à Pontificè legitimi petierat, ejus petitioni abnuens, ne hac repulsa Comes offenderetur, oportunum duxit, adducere leges civiles, longè reverentiùs, quam Ecclesiasticas, spurios insectantes, inquit: *Cavone verò vctantes tales ad sacros Ordines promoveri, secularibus quoque legibus, non solùm repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, petitioni tuæ non duximus annuendum*. Denique, si quæ sunt leges civiles Ecclesiasticis sanctionibus adstrictulibus, iisque conmemorare, haud interdictum erit eas commemorare; uti factum videmus à laudato S. Gregorio Magno in *epist. 54. lib. 1. 1.* in qua Joanni Defensori, quem in Hispanias pro Ecclesiastica causa ipsi delegata mittebat, opportuna mandata dans, hæc ait: *De persona Presbyteri hoc attendendum est, quia, si quam causam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopus ipsis adiri debuit, sicut Novella Constitutio manifestat, que loquitur de sanctissimis, & Deo amabilibus, ac Reverendissimis Episcopis, Clericis, & Monachis*. Similiter Joannes VIII. Pontifex in sua *epistola 165.* Episcopis suadere, ac etiam prescribere volens, ut neminem temerè excommunicarent, sed solùm causa cognita, & accuratè discussa, non modo Ecclesiasticos Canones, sed etiam Novellas Constitutiones Justiniani Imperatoris citat, dicens: *Insuper nostro Apostolatus intimavit, ut cum sine ratione discussa excommunicare vultis. Quapropter Apostolica auctoritate jubemus, ut nemo vestrum eum excommunicet, antequam ad legis examen perveniat. Scitote, quoniam in contesi-*

mo capitulo Concilii Africani legitur, similiter in secundo Novellarum Justiniani libro, ut nemo Episcopus, aut Presbyter laicum excommunicet, antequam causa probetur.

V. Si hæc omnia diligenter consideret Episcopus, facile deprehendet, quid sibi voluerit Fagnanus, cum monuit, abstinendum esse ab allegandis in Synodo legibus civilibus ab Ecclesià reprobatis; contra verò satis intellet, quo censu, & intra quem modum accipienda sint verba illa Hincmari Remensis in *Opusc. 17.* ubi ait: *Leges Romanas ab Imperatore Justiniano promulgatas probat Ecclesià; aliaque ab Ivone Carnotensi prolata in epist. 280.* videlicet: *Instituta legum Novellarum commendat, & servat Romana Ecclesià; hisque collatis cum textu Nicolai I. in *Can. Lege Imperatorum, dist. 10.* cujus verba superius attulimus, in calce capitis duodecimi hujus libri, satis, superque edocibitur, quas leges civiles totò commemorare, atque in suas Synodales Constitutiones inserere valeat.*

CAPUT XV.

Nihil in Synodo constituendum, quod Regularium privilegia lædat.

Quemadmodum inferiori non licet legem abrogare à Superiore latam, ita nec privilegii derogare cuiquam à Superiore concessis; quocirca S. Gregorius Magnus *epist. 14. lib. 8. indict. 1. tom. 2. Oper. col. 905.* „Hæc Constitutionis nostræ decreta, „& ordinatione disposita; perpetua „stabilitate, & sine aliqua constitui- „mus refragatioe servari, si ve quæ „scripto decrevimus, seu quæ in eis „in

„in nostra presentia videntur esse dis- „posita; nec à quoquam Pontificum „in totum, partemve, qualibet occa- „sione, convelli decernimus, vel mu- „tari; „& *epist. 111. lib. 9. indict. „92. col. 1018.* „Cura est sollicitudinis „adhibenda, ut ea, quæ pro quiete „Monachorum, religiosaque conversa- „tionis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam valeat „presumptio perturbare. Sed sicut „hoc, quod ratio exigebat utiliter, „oportuit definiti; ita, quod definitum „est, non debet violari. „& Innocentius IV. in Concilio Generali Lugdunensi relato in *cap. 1. de Privileg. in 6. Valentis* (inquit) *libertatem, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis induxit; sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant.*

II. Hæc, aliaque jura, id ipsum decernentia, Episcoporum oculis subjeit Fagnanus in *cap. Quod super his, de majori. & obed. à num. 14. ad fin.* ut sibi persuasum haberent, nihil Synodalibus Constitutionibus esse inse- rendum, quod præjudicium inferat privilegii à Sede Apostolica concessis Regularium Ordinum Instituti. Ad uberiorem autem Episcoporum instructionem, in exemplum adduxit idem Fagnanus quandam Synodum Cracoviensem, & ejus Actis, jubenti Paulo V. expuncta fuere nonnulla decreta, quibus Regularium exemptio vulnerabatur. Haud absimile exemplum nos admiratum reperimus in *lib. 14. decretor. sacre Congregationis Concilii pag. 601.* ubi Robertus Cardinalis Ubaldini refert, à sacra Congregatione approbata fuisse Acta, & Decreta Concilii Provincialis Cameracensis, hac tamen adjecta declaratione, ut per illa nihil censeretur derogatum privilegii Regularium; quibus propterea denun-

tiari mandavit, ut sua privilegia, non clausa in corpore Juris, quantoties ejusdem provinciæ Episcopis exhiberent, ut hac ratione isti cognoscerent, quidnam in Concilii decretis illis adversaretur, & idcirco corrigendum foret.

III. Hiscè fortassè exemplis nimium perterriti plerique Episcopi, nullum ne minimum quidem verbum in suis Synodis de Regularibus fecerè; quod tamen nos minimè probandum censemus; siquidem quamplurima sunt, in quibus Regulares, quantacumque fruuntur exemptione, subsunt Episcopo, tanquam Apostolicæ Sedis delegato; & ne hujus subjectionis obliviscantur, necesse est, eam quandoque illis in memoriam redigere, quod certe nusquam commodius, quam in Synodalibus Constitutionibus fieri potest. Quare saniori consilio alii Episcopi, absque ulla Regularium injuria, aut eorumdem exemptionis violatione plura in suis Synodis expressè, & nominatim de illis sanxerè. Atque, ut antiquiora hujus rei præterea exempla, in Synodo Amerina, habita anno 1595. ab Antonio Maria Gratiano, duo leguntur integra capitula Regulares respectantia, unum sub *num. 949.* cui titulus: *Quando puniendi Regulares Episcopus est;* alterum sub *n. 950.* ubi casus enumerantur, in quibus *Episcopi jussit, editioque Regulares parere debent.* De Regularibus pariter multa speciatim statuta deprehendimus in sæptis à nobis laudatis Synodis, nimirum Casertanensi habita à Cardinali Denhoff *lib. 2. capit. 7.* Neapolitana habita à Cardinali Cantelmo *p. 4. cap. 8.* Imolensi sub Cardinali Gozzadino *tit. 3. cap. 10.* Sabinensi coacta à Cardinali Hannibale Albano, *cap. 8.* ac Cingulana celebrata à Cardinali Lanfreduo ann. 1736. *cap. 10.*

IV. Verùm, ut Episcopus tutò, & si-

sine ullo offendiculo, in hoc negotio procedat, debet omnia bene prænoscere, in quibus Regulares habet suam jurisdictionem obnoxios. Hæc singulatim recensentur ab Auctoribus de hac materia tractantibus, præcipue ab Erasmo Cokier de *jurisdic. Ord. in exempt. parti. 2. quest. 45.* Fagnano in *c. Grave de offic. Ord. à num. 37. usque ad fin.* Natall Alexandro in *Append. 1. ad tom. 1. Theolog. dogmat. & moral.* è quibus pauca quædam selegimus. Et primo quidem Regulares delinquentes contra Decretalem Innocentii III. in *cap. 1. de custod. Eucharist.* non solum à suo Superiore Regulari, sed etiam ab Episcopo, cui tanti Sacramenti cura debet potissimum incumbere, corrigi, & puniri possunt; sicuti, approbante Innocentio XIII. die 8. Januarii 1724. rescriptum fuit à Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium, cujus decretum referetur in *Appendice* ad citatam Synodum Neapolitanam, habitam à Cardinali Pignatelo, *num. 20.* Et quoniam ad SS. Eucharistiæ majorem venerationem confert, ne passim, & sine causa, publicæ Fidelium adorationi exponatur, propterea sacra Congregatio Concilii, apud citatum Fagnanum *num. 77.* censuit, non licere Regularibus, illam in propriis Ecclesiis, sine velamine exponere, nisi ex causa publica, à loci Ordinario approbata. *Sacra &c. censuit* (sunt verba decreti editi die 27. Augusti 1690.) *non licere Regularibus, etiam in eorum propriis Ecclesiis, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario; ex causa autem privata posse, dummodò Sanctissimum Sacramentum è tabernaculo non extrahatur, & sit velatum ita, ut ipsa sacra Hostia videri non possit.* De quo argumen-

to plura à nobis collecta legi possunt *Instit. 30.*

VI. Præterea Concilium Tridentinum in decreto *sess. 22. de observandis & evitandis in celebratione Missæ*, postquam plura statuit religiose servanda in celebratione hujus tremendi Sacrificii addidit: »Hæc igitur nomina, quæ summam enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis vita proponuntur; ut non solum ea nipsa, sed quæcumque alia hæc continere visa fuerint, ipsi, pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, hæc etiam ut delegati Sedis Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque ad ea inviolatè servanda, censuris Ecclesiasticis, aliisque poenis, quæ illorum arbitrio constituentur, Fidelem populum ne compellat; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.» Ex quibus verbis aperte conficitur, amplam atque indefinitam auctoritatem datam esse Episcopis compellendi Regulares quoscumque ad plenam & exactam observationem non tantum eorum, quæ præfato decreto continentur, verum etiam aliorum, quæ ipsimet Episcopi ad majorem illius ineffabilis Mysterii decorem & cultum, duxerint præcipienda; quocirca laudatus Cardinalis Lanfredinus in citata Synodo Cingulana jure dixit: »Cum etiam Regulares, sex vi decreti sacri Concilii Tridentini, subint correctioni, & punitioni Episcopi, si commiserint prohibita, vel indecentia in Ecclesiis, etiam suorum Ordinum, circa Missæ Sacrificium (prout alias à sacra Congregatione Concilii declaratum fuit), diligenter caveant eorumdem Ordinum Superiores, ne hujusmodi potestate, nobis competente, nuti cogamur in sibi subjectos Sacer-

»do-

»dotes.» Quoniam verò in eodem Tridentini decreto Episcopis præcipitur, ut *singuli in suis Diocesisbus interdiciant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat*; jure pariter Joseph Cardinalis Spinelli, Archiepiscopus Neapolitanus, die 5. Januarii 1743. sub poena suspensionis à Divinis ipso facto incurrenda, etiam Regularibus injunxit, ne quempiam exterum Sacerdotem in suis Ecclesiis celebrare permittant sine prævia Ordinarii licentia; quod à nobis veitum fuerat in *nostra Instit. 34. §. 1.* Pro sua quippe rerum Ecclesiasticarum singulari prædica probè noverat idem Cardinalis, prædicti decreti virtute, factam esse Episcopis facultatem etiam censuris animadvertendi in contumaces & inobedientes Regulares. Enimverò, cum in eodem decreto cautum reperitur, ne Episcopus quemquam patiatur missam celebrare extra Ecclesiam in Altari portatili; idcirco sacra Congregatio Concilii die 4. Junii 1672. licuisse censuit Archiepiscopo Toletano, contravententes Regulares, etiam censurarum inflictione, coercere; uti habetur *lib. 27. decretor. tom. 1.* Atque, generatim loquendo, in his, in quibus à Jure communi, à Sacro Concilio Tridentino, à Constitutionibus Apostolicis tributa est Episcopo jurisdictione in Regulares, potest illos etiam per censuras Ecclesiasticas compellere; quod totidem verbis ab eadem sacra Congregatione rescriptum legitur ad Episcopum Nebiensem die 7. Februarii 1623. *lib. 14. decretor. pag. 37 r. à tergo.* Ob eandem rationem, quia scilicet Tridentinum *sess. 25. de invocac. & venerat. reliq. Sanctorum*, decrevit, ne in ulla Ecclesia, quomodolibet exempta, ulla exponatur insolita Imago, aut nova Reliquia, ab Epis-

copo non approbata; minime dubitandum est, quin possit Episcopus inobedientes Regulares quibuscumque poenis, etiam censurarum, compescere; quod etiam ex decreto colligitur edito à sacra Congregatione Concilii 5. Junii 1700. apud Monacellum in *formul. tom. 1. titul. 3. formul. 8. numer. 49.*

VI. Eadem porò sancta Tridentina Synodus, *sess. 25. cap. 1. de Regular. Bonificii VIII.* Constitutionem renovans, quæ legitur in *cap. Periculo, de statu Monachorum in G. Sanctimonialium clausuræ exactam custodiam Episcopis commisit, lisdemque mandavit, ut in omnibus monasteriis sibi subjectis, ordinaria, in aliis verò, Sedis Apostolicæ auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, & ubi violata est, conservari maxime procurarent, inobedientes atque contradiutores, per censuras Ecclesiasticas, aliasque poenis, quæcumque appellatione postposita, compescerent. Hanc verò sanctionem explicavit, amplavitque Gregorius XV. in sua Constitutione 18. incipiente *Inscrutabili, Bullar. tom. 3.* decernens quoscumque Regulares, delinquentes in his, quæ respiciunt clausuram Monialium, etiam ipsimet Regularibus subjectarum, aut personas intra monasterii septa degentes, corrigi & puniri posse ab Episcopo loci, tamquam Apostolicæ Sedis delegato. Quo verò sanctis Monialium clausura custodiretur illæsa, Alexander VII. in sua Constitutione 156. quæ incipit *Felici, Bullar. tom. 5.* vetuit, Prælato Regulari semel dumtaxat in anno, occasione visitationis, fas esse monasterii sibi subjecti septa ingredi; si autem necessitas urgeat sapienter in anno idem monasterium ingrediendi, id non aliter Prælato Re-*

ulari licere voluit, quam cum præsentia Episcopi Dioecæani, aut alterius personæ Ecclesiasticæ, ab ipsomet Episcopo specialiter deputanda.

VII. Et quoniam crebri allocutiones Regularium cum Monialibus, vitæ sunt quodammodo adversari fini perfectæ clausuræ, cuius præcipuus scopus fuit segregare Moniales ab hominum consortio, ut liberis orationi vacent, & Deo unice animus intendant; idcirco pluribus Pontificis sanctionibus vetitus fuit Regularibus accessus ad Moniales, etiam sui Ordinis, suisque Prælati subjectæ, sine expressa licentia non solum ejusdem Prælati Regularis, sed etiam Episcopi. Sancitum id fuerat à Sixto V. anno 1590. cuius decretum Paulus V. Urbanus VIII. aliique posteriores Pontifices confirmarunt & renovarunt. Verum quia Regulares varia tentarunt effugia, ut ejusmodi decretum eluderent, novis propterea sanctionibus fuit roborandum, & clarius explicandum. Dicitabant plerique, gravis culpæ reos non fieri Regulares, alloquentes Moniales ex rationabili causa, atque ad honestum finem. Alii subtilibus ratiocinantes, opinabantur, horæ quadrantem cum dimidio, respectu spatii 24. horarum, quibus dies naturalis absolvitur, exiguum esse materiam quæ Ecclesiastici præcepti transgressionem plerumque excusat à gravi noxa; ac prinde, per tanti temporis intervallum; quod clepsydra metiebantur, putabant, se posse, sine periculo lethalis peccati, cum Monialibus loqui, nulla petita ab Episcopo licentia. Arbitrabantur alii, saltem prædicto decreto non comprehendî Regulares prædicationis munus obeuntes in Monialium monasteriis; quibus idcirco docebant, licere, post explicitam concionem, sermonem cum illis habere, præsertim de rebus spiritua-

libus, in ipsa prævia concione tractatis. Sed istas omnes cavillationes amputavit sacra Congregatio Concilii, quæ die 11. Maii 1669. approbante Clemente IX. declaravit, Regulares quoscumque, *absque legitima facultate* accedentes ad colloquendum etiam per quodcumque modicum temporis spatium, cum Monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activæ, & passivæ, aliisque contra Regulares accedentes, sine licentia, ad monasteria Monialium statutis penis, posse ab Ordinario tamquam Sedis Apostolicæ delegato coerceri. Et die 26. Novembris 1672. respondit, nullam quantumvis honestam & rationabilem causam eximere à gravi culpa Regulares accedentes ad Moniales sine Episcopi licentia. Ac die 21. Maii 1678. iisdem penis affici dixit Regulares, qui, post habitam ad Moniales concionem, de quibuscumque rebus cum iisdem loquuntur, nisi specialem quoad hoc facultatem ab Episcopo antea impetraverint. Hæc aliaque sacra Congregationis decreta, eandem materiam respicientia, simul collecta habentur post Dioecesanam Synodum Pisanam anni 1708. & in Appendice ad Synodum Lucanam, habitam ab Archiepiscopo Colloredo anno 1736.

VIII. Ad eandem clausuræ materiam pertinet translatio Monialium de uno ad aliud etiam ejusdem Ordinis, & Instituti monasterium. Sed hæc Apostolicæ Sedi reservata est, sicuti concessio licentiæ egrediendi à monasterio. Nihilominus eveniente aliquo repentino casu, quo haberi nequeat recursus ad Sedem Apostolicam, permittitur potest Monialibus egressus à monasterii claustris. Verum hujusmodi casus tres omnino numerantur: nempe mag-

nunc incendium, infirmitas lepræ, ac epidemiæ, sive pestis. Et quoniam Episcopus, ut supra dictum fuit, ex Apostolicæ Sedis, & Concilii Tridentini delegatione clausuræ Monialium custos est etiam quoad monasteria ab ordinaria sua jurisdictione exempta; idcirco S. Pius V. Pontifex Maximus in sua Constitutione, quæ incipit *De cori & honestati*, in Bullario veteri editione tom. 4. part. 2. numer. 13. voluit, ut, ubi Moniales, etiam Regularibus subjectæ, necesse habeant, ad evitanda prædictarum infirmitatum pericula, è monasterio exire, non modo Prælati Regularis, sed etiam Episcopi licentia in scriptis accedat. Olim scitata fuit controversia, an, præter casus superius expressos, Moniales è claustris extrahi possint absque auctoritate Apostolicæ Sedis; eveniente nimirum casu aliquo ita gravi, ut aliis supra dictis, in S. Pii Constitutione expressis, quodammodo acquipollat, ut puta, si Monialis aliqua, propter morum pravitatem ab uno ad aliud monasterium transferenda iudicetur; siquidem morum corruptela epidemico morbo equiparari potest. De hac questione inter Doctores Salmanticæ actum fuit, quo tempore Cardinalis de Lugo in ea civitate morabatur. Et hic quidem in Respons. moral. lib. 3. dub. 18. sententias Theologorum, & Canonistarum celeberrimus illius studiorum Universitatis exponit; ipse verò eam amplectitur, quæ docet, minimè licere, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, Monialem ab uno ad aliud monasterium transferre in penam delicti ab ea commissi; hoc enim frequentibus nimium translationibus viam aperiret; sed licitum esse ad hujusmodi translationem procedere, propter evidens periculum scandalii, & perversionis aliarum Monialium;

hunc etiam casum verè putat æquipollentem esse morbo epidemiæ in Bulla S. Pii V. expresso. Hujusmodi autem sententiæ innixi quidam, ulterius progressi sunt, contententes, translationem in hisce casibus fieri posse solo Prælati Regularis iudicio & imperio, non requisita aut obientia Episcopi licentia. Quod tamen nullo pacto sustineri potest. Si enim Episcopi auctoritas necessaria est pro extrahendis è clausura Monialibus, etiam ab illius ordinaria jurisdictione exemptis, in ipsis casibus literaliter expressis in Bulla S. Pii V. quis unquam suadere poterit, Episcopi auctoritate opus non esse, ubi agatur de aliis casibus, qui in Bulla nequaquam expressi sunt, sed ad illius dispositionem sola ratiocinationis subtilitate pertracti?

IX. Neque verò prædictis tantùm limitibus circumscriptur delegata jurisdictioni Episcopi in Regulares, sed longè ulterius protenditur. Etenim coercitione Episcopi sunt obnoxii Regulares excipientes Confessiones secularium sine accepta ab Episcopo facultate contra decretum Tridentini sess. 23. cap. 15. de reform. Item excipientes Confessiones Monialium, etiam suo Ordini subjectarum, sine prævia Episcopi approbatione; juxta Constitutionem 18. Gregorii XV. Bullar. tom. 3. & juxta Constitutionem 10. Clementis X. §. 4. Bullar. tom. 7. pag. 30. Hi enim Pontifices justis gravibusque de causis, quas refert Fagnanus in capit. Cum Capella, de privil. hoc discipline caput statuerunt, ut quavis Prælati Regularis Sacerdotibus Regularibus sibi subjectis, etiam ab Episcopo non approbatis, & sine illius licentia, facultatem tribuant excipienti Confessiones suorum collegiarum Regularium, minimè tamen valeant Monialibus suis Ordinibus, quantumvis eorum gubernio sub-

subiectis, inconsulto Episcopo, & sine illius approbatione, Confessarios ordinarios, aut extraordinarios deputare; ut videre est in citatis eorum Constitutionibus, quæ licet in Hispaniarum regnis suspensæ fuerint in vim celsam Brevis Urbani Papæ VIII. relati apud Lezanam *consult. 40. num. 116.* in aliis tamen orbis Catholici regionibus, pro quibus ejusmodi Brevia suspensiva non prodierunt, omnimodæ executioni demandari debent; quemadmodum Ultramontani etiam Scriptores fatentur, Thomassinus *de veteri. & nova Ecclesie disciplina part. 1. lib. 3. cap. 40. num. 7.* Van-Espen *Juris Ecclesiastici tom. 2. tit. 6. de Sacram. Pœnit. n. 21.* Cabassutus *in Theor. & Prax. Juris Canon. lib. 1. cap. 11. num. 18.* Genett. *in Theologia Moral. tom. 4. tract. 6. de Sacram. Pœnit. c. 8.* Natalis Alexander *in Theologia Dogmat. & Moral. lib. 2. de Sacram. Pœnit. art. 10. regul. 7.*

X. Ad idem rerum genus pertinent ea quæ sequuntur. Sacra Tridentina Synodus *sess. 25. cap. 10. de Regular.* providè constituit, ut Superiores etiam Regulares Monialibus sibi subditis Confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno offerre tenerentur. Sed, quoniam hujusmodi Confessarius semper ex ipso Superiori Regularis Ordine deligebatur, idque pusillus fortè mulierum animos in graves sæpè angustias conjiciebat; sub Innocentio Papa XIII. post diuturnum examen circa plura discipline capita, quæ pro Hispaniarum regnis definiendâ ad stabilienda proponerentur, habitum in Congregatione particulari ad id deputata, cui nos, tunc in minoribus constituti, Secretarii officium præstitimus, hoc etiam constitutum fuit, ut Superiores Regulares Monialibus sibi subiectis semel saltem in anno Confessa-

rium extraordinarium deputarent Presbyterum aliquem ad id approbatum, secularem; vel alterius Ordinis Regularem; quod si id ab ipsis negligenter, tunc Episcopi, pro sui arbitrio, & conscientia, deputationem hujusmodi facere valeret, nec illa quovis titulo, aut prætextu à Superioribus Regularibus impediri posset; ut videre est in litteris Apostolicis ab Innocentio XIII. editis quarum initium est *Apostolici ministerii*, quasque deinceps à Benedicto XIII. in forma specifica confirmatas, nos ipsi ad supremum Pontificatum assumpti, hac parte, ad universum Orbem Catholicum expressè extendimus, & amplivimus per nostram Constitutionem, quæ incipit *Pastoralis Curæ*, quæque extat *tom. 2. Bullarii nostri n. 56.*

XI. Utque alios aliquot casus enumerando exequamur, in quibus Regulares subiecti sunt Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, omittendi non sunt reuertentes accedere ad publicas processiones, contra decretum Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 13. de Regular.* Predicantes in Ecclesiis suorum Ordinum Episcopo contradicente, vel non petita ab eo benedictione, aut in alienis Ecclesiis sine ejusdem Episcopi licentia, contra decreta ejusdem Tridentini *sess. 5. cap. 2. de reform. & sess. 24. cap. 4. ac citatam Constitutionem Inscrutabili Gregorii XV.* Non servantes interdictum ab Episcopo latum, aut dies festos ab Episcopo indictos, vel recusantes promulgare censuras, jussu Episcopi denuntiandas, contra decretum *sess. 25. cap. 12. de Regular.* Conferentes litteras dimissoriales, aut Ordines suis subditis secularibus, contra decretum *sess. 25. cap. 10.* Publicè docentes, non emissa prius Fidei professione coram Episcopo loci, ad normam Consti-

ti-

stitutionis Pii IV. editam anno 1564. Gravier delinquentes in administratione cujuslibet Sacramenti, quemadmodum expressè sancitum fuit à Gregorio XV. in eadem *Constit. Inscrutabili* §. 4. Notoriè, & cum scandalo delinquentes extra claustra; hi quippe, juxta Constitutionem Clementis VIII. editam 8. Martii 1596. puniri possunt ab Episcopo, nisi Superior Regularis, ab Episcopo admonitus, intra eî præfixum ab eodem Episcopo tempus, illos punierit, & de punitione Episcopum certiore fecerit. Delinquentes in personam ipsius Episcopi, ejusque jurisdictionem impediunt, juxta decretum sacre Congregationis Concilii, à Gregorio XIII. approbatum, de quo Fagnanus in *cit. cap. Grave, num. 76.* Transgredientes decretum ab Alexandro VII. editum die 27. Septembris 1659. quo privilegia concessa Prælati, Episcopo inferioribus, quoad usum Pontificalium, intra certos terminos coarctantur, & locorum Episcopis potestas datur, decreti transgressores censuris coercendi. Præsumentes dare habitum sui Ordinis mulieribus Tertiariis, non collegialiter viventibus, inconsulto Episcopo; privilegia enim, quæ ad id faciendum olim Regulares habuerant, ita hodie sunt limitata, ut nulli queant habitum prædictum conferre sine licentia Episcopi; ad quem pateret pertinet præmittere examen conditionum, quas sacre Urbis Congregationes in mulieribus exigunt, quæ inter predictas Tertiarias cooperari pœntur; de qua re pluribus nos disseruimus in *nostra Instit. 29.* ubi ediximus, Regularibus, priusquam à loci Ordinario facultatem obtineant, de qua est sermo, onus incumbere hæc rite probandi, primò scilicet, se privilegium habere à Sede Apostolica concedendi sui Ordinis habitum fo-

minis non collegialiter viventibus; secundo, feminas habitum actu petentes, esse probatæ vitæ, bonisque moribus præditas; tertio, eas suæ ætatis annum agere quadragesimum; quarto, tot annos reddere ex propriis bonis percipere, quot sunt ad earum alimentum necessarij; quinto denique, non cum aliis eas cohabitare, quam cum personis in primò tantum consanguinitatis; vel affinitatis gradu sibi conjunctis; aliqua vero ex his conditionibus deficiente, debet Ordinarius petitam licentiam denegare. Quæ omnia in *prædicta nostra Institutione* præscripta, jam æta expensa à nobis pariter fuerant, occasione cujusdam causæ *Mabarten.* sacre Congregationis Concilii, cujus Secretarii munere tunc temporis fungebamur, propositæ, & decise 10. Maii 1727. *thesaur. Resolut. tom. 4. pag. 55.*

XII. Sed tædet jam cætera prosequi, in quibus Regulares delegatæ subjacent Episcopi jurisdictioni. Quæ singula exactè & minutissime descripta videre desiderat, citatos legat Cokier, & Fagnanum. Interim nos concludimus, integrum esse Episcopo in Synodalibus Constitutionibus hæc suam exerere delegatam auctoritatem in Regulares, & quandoquæ expedire ut id faciat, ad illos continendos in officio, & irrepetentes abusus cohibendos.

CAPUT XVI.

Modus adhibendus in Constitutionibus respicientibus Regulares.

Etsi Regulares non ignorans, se in predictis casibus Episcoporum subdijectionibus, cum tamen in Synodalibus Constitutionibus se tangi sentiant, eas multis nominibus impugnant conantur; quod à longa ejusmodi

di